

Sooline võrdõiguslikkus ja võrdne kohtlemine toetuse andmise tingimustes

Kontrollküsimustik rakendusasutustele ja -üksustele

Võrdõigusvoliniku kantselei
ÜKP fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskus
2015

Euroopa Liidu
struktuuritoetus

Eesti tuleviku heaks

Soolise võrdõiguslikkuse, võrdse kohtlemise ja puuetega inimeste juurdepääsu põhimõtet tuleb toetuse andmise tingimustes (TAT) läbivalt arvestada. Lisaks tuleb TATi seletuskirjas, rakendusasutuse tegevuste puhul ka TATi tekstis, kirjeldada tegevuste ja tulemuste mõju läbivatele teemadele ([Rahandusministeeriumi läbivate teemade juhend](#)). Järgnevalt on toodud mitteamendav kontrollküsimustik, mille eesmärk on aidata TATi koostajat selle ülesande täitmisel. Küsimused kehtivad nii rakendusasutuse tegevust kui ka avatud taotlemist reguleerivatele TATidele.

- Kas eesmärkide seadmisel **on seatud eesmärgid**, mis panustavad a) soolise ebavõrdsuse vähendamisesse/alaesindatud soogrupi osaluse suurendamisesse? b) võrdsete võimaluste tagamiseks eri vanuses, eri rahvusest inimestele ja puuetega inimestele? c) puuetega inimeste juurdepääsu edendamisesse?

Näiteks:

- *Iduettevõtluse hoogustamisele suunatud toetus panustab naisettevõtluse edendamisse ja naiste majandusliku aktiivsuse toetamisse.*
- *Tööhõive tõstmisele suunatud toetus panustab horisontaalse soolise segregatsiooni vähendamisse tööturul*
- Kas TAT sisaldab tegevusi, mille peamiseks eesmärgiks on soolise võrdõiguslikkuse edendamine?

Näiteks:

- *TAT tegevuste raames korraldatakse avatud taotlusvoor, mille eesmärgiks on tütarlastes huvi tekitamine LTT erialadel õppimise vastu.*
- Kas eesmärkide seadmisel ja tegevuste väljatöötamisel on võetud aluseks **olukorra analüüs**, kus tulemused ja statistika on eristatud soo, vanuse, rahvuse ja puude kaupa? Kas on analüüsitud: a) erinevusi naiste ja meeste olukorras, b) mis põhjustab meeste ja naiste erinevat olukorda, millised ühiskonnas levinud hoiakud, stereotüübid, eelarvamused ja rollide jaotused piiravad meeste / naiste võimalusi ühiskonnaelus võrdväärselt osaleda?

Näiteks:

- *2013. aasta Eesti tööjõu-uuringu andmetel on Eestis 11 200 naist ning 2300 meest vanuses 15-74, kes ei tööta tulenevalt vajadusest hoolitseda laste või pereliikme eest. Puudega pereliikme abistamise või hooldamise tõttu on 6% hooldajatest pidanud töötamisest täielikult loobuma ning 75% töökoormust vähendama. Kuna siiani peetakse ühiskonnas pere eest hoolitsemist eeskätt naiste kohustuseks, on just naised need, kes hooldamise tõttu tööturult välja jäävad. Selline soo lõikes tehtud analüüs näitab, et tööturule juurdepääsu parandamise meetme puhul tuleb kavandada tegevusi hoolduskoormuse tõttu tööturult kõrvale jäänud naiste kaasamiseks, nt tegevus, mis tagab kvaliteetsete hooldusteenuste kättesaadavuse.*
- Kas on valitud indikaatorid, mis võimaldavad mõõta tegevuste panust soolise võrdõiguslikkuse saavutamisse ja võrdsete võimaluste loomisse ning indikaatorite alg- ja sihttasemed on eristatud soo, rahvuse, puude ja vanusegruppide lõikes?

Näiteks:

- *Loodus- ja täppisteadused, tehnika, tootmine ja ehitus (LTT) erialade nais- ja meessoost õppurite suhtarv kõrghariduses.*
- Kas on analüüsitud sihtgrupi koosseisu soo, vanuse, rahvuse ja puude lõikes? Kas **tegevustes osalemise tingimused** võtavad arvesse erinevate sotsiaalsete gruppide (nt naised /mehed, eri rahvusest inimesed, puudega inimesed) kogemusi, vajadusi, huve ja võimalusi? Kas vähendatakse neid barjääre, mis takistavad allaesindatud grupi liikmetel tegevustes osaleda ja neist kasu saada?

Näiteks:

- *VKEde arendamiseks mõeldud starditoetuse omafinantseering peab olema 20%. Uuringud näitavad, et naiste, noorte, puuetega ja muust rahvusest inimeste osalemist ettevõtluses takistab sageli pangalaenu kättesaamatus. Erinevatel põhjustel on nendel sotsiaalsetel gruppidel pangalaenu saamine raskem või võimatu. Seega, peab TATi koostaja analüüsima, kas 20%-line omafinantseering võimaldab ka nende gruppide võrdset osalemist TATi tegevustes ja vajadusel kavandama eraldi tegevused nende toetamiseks ettevõtluse algatamisel.*
- Kas tegevused on kaasavad, võimaldavad ja **julgustavad tõrjutud sotsiaalsete gruppide osavõttu**?

Näiteks:

- *Kutsehariduse kvaliteedi tõstmisele suunatud TATis, mis lähtub elukestva õppe strateegiast, sisaldab tegevusi, mis loovad tingimused nõrgema konkurentsivõimega inimestele (nt vanemaealised, eesti keelt mitteoskavad, puuetega inimesed) õppes osalemiseks.*
- Kas tegevuste väljatöötamisse ja läbiviimisesse on kaasatud soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise **eksperte**, sh kodanikuühendusi? Kas projektis osalejatele (läbiviijatele, partneritele, hanke korras teenuse pakkujatele) korraldatakse **soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise teemalisi koolitusi**, koostatakse juhendmaterjale?
- Kas TAT tegevuste raames viiakse läbi **uuringuid või analüüse**, mille üheks eesmärgiks on analüüsida naiste ja meeste ning vähemusgruppide olukorda, vajadusi antud sekkumisvaldkonnas?

Näiteks:

- *Analüüsitakse sugude lõikes põhjuseid, miks noor ei tööta ega õpi; kuidas ja miks tütarlapsed ja poisid suhtuvad erinevalt tehnoloogiavaldkonda; millised on tööandjate hoiakud puuetega ja vanemaealiste töötajate suhtes.*
- Kas TAT tagab, et **informatsioon** on kättesaadav erinevast rahvusest inimestele; kas teavet edastatakse eesti, vene ja inglise keeles?
- Kas **tegevused on ligipääsetavad puuetega inimestele** ehk kas tagatakse juurdepääs:
a) **füüsilisele keskkonnale** (ehitised, ruumid, sündmuskohad, sh parkimiskohad,

transport)? b) kõikidele toetuse raames loodud **teenustele ja toodetele**? c) **informatsioonile ja kommunikatsioonile**?

- *Juurdepääsetavus informatsioonile eeldab: a) WCAG 2.0. suuniste järgimist digitaalse materjali koostamisel (kasutatakse tehnilisi vahendeid ja sisu koostamise põhimõtteid, mis aitavad sisu tarbida puuetega inimestel, vanemaealistel ja erivajadustega kasutajatel), b) tarkvara ühilduvust tugitehnoloogiatega (ekraanilugejate, kõnesüntesaatorite, kõnetuvastustarkvaraga), c) lihtsa keele ja suure trüki kasutamist trükiväljaannetes.*
- Kas TAT näeb ette, et **toetuse taotlus kirjeldab** planeeritavate tegevuste ja tulemuste panust soolise võrdõiguslikkuse edendamisse ja võrdse kohtlemise tagamisse ja selgitab, kuidas tagatakse puuetega inimeste juurdepääs toetavatele tegevustele?
- Kas TAT näeb ette, et toetuse saaja lähtub **töötajate värbamisel** võrdsete võimaluste põhimõttest ja tagab, et värbamisprotsess on kaasav ja võimaldab erinevate sotsiaalsete gruppide osalust?
- Kas TAT näeb ette, et rakendusüksus teostab toetuse saaja juures **projekti elluviimise kontrolli** ja selle käigus kontrollib ka puuetega inimeste ligipääsetavuse nõuetele vastavust? Kas kontrolli läbiviimisesse kaasatakse erivajadusega inimesi või ligipääsetavuse eksperte?
- Kas projektide valiku **protsessi** (hindamiskomisjoni) on kaasatud soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise eksperdid?
- Kas üks projekti **valikukriteeriumitest** on projekti mõju läbivatele teemadele (soolisele võrdõiguslikkusele, võrdsele kohtlemisele ja puuetega inimeste juurdepääsule)?
 - *Vastav kohustus tuleneb seirekomisjoni dokumendist [„Üldised valikukriteeriumid, mida kohaldatakse kõikidele ühtekuuluvuspoliitika 2014-2020 rakenduskava prioriteetsetele suundadele ning nende raames toetatavatele meetmetele“](#).*
- Kas TAT näeb ette, et **vahe- ja lõpparuanne** sisaldab sisulist ja analüüsivat informatsiooni toetatud tegevuse mõju kohta võrdsete võimaluste läbivale teemale? Kas tegevustes osalejate kohta kogutakse ja analüüsitakse andmeid soo, rahvuse, vanuse ja puude lõikes?
- Kas TAT näeb ette, et **hanke** tehniline kirjeldus võtab arvesse puuetega inimeste kasutusvajadusi seoses hankelepingu esemega?
- Kas soodustatakse **VKEde ja uute ettevõtete osalemist hangetes**, toetades seeläbi noorte poolt loodud ettevõtteid ja naisettevõtlust?
- Kas soodustatakse **sotsiaalselt vastutustundlikke/sekundaarsete eesmärkidega hankeid**?
 - *Sotsiaalselt vastutustundlikud on hanked, mis lisaks peaeesmärgile võimaldavad ühiskondlike huvide saavutamist. Kõrvaleesmärkideks võivad olla võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamine, õiglase töötingimuste tagamine, tööhõive suurendamine tõrjutud sotsiaalsete gruppide hulgas, üldine võitlus tööpuudusega, VKEde, teatud tööstusharude või piirkondade arengu toetamine jmt. Vt [Lepinguvabaduse piirid riigihankes: Euroopa Liidu hankeõiguse mõju Eesti eraõigusele](#), doktoritöö, Mari Ann*

Simovart, 2010 ja [Sotsiaalne ostmine. Juhend sotsiaalsete kaalutluste arvestamiseks riigihankes, Euroopa Komisjon.](#)

- Kas TAT eelnõu või seletuskiri kirjeldab tegevuste **mõju läbivatele teemadele**, lähtudes Rahandusministeeriumi läbivate teemade juhendist?
 - *Rahandusministeeriumi juhendi kohaselt tuleb: „hindamaks, kas planeeritavad poliitika ja meetmed omavad seost soolise võrdsuse põhisuunaga, esmajärjekorras hinnata kaht aspekti: 1) kas planeeritud mõjutab naiste ja meeste elu; 2) kas naiste ja meeste olukorras on selles valdkonnas erinevusi. Ehk siis TATi see osa peaks kirjeldama naiste ja meeste olukorda ja olukorra erinevusi TATi valdkonnas ja analüüsima, kas ja kuidas TAT tegevused mõjutavad naiste ja meeste elu, kusjuures mõju peab olema positiivne ehk tegevused peavad aktiivselt vähendama soolist ebavõrdsust. Sellele lisaks tuleb hinnata, kas ja kuidas TAT tegevused omavad mõju erinevast vanusest, muust rahvusest ja puuetega inimeste võrdsele kohtlemisele ning puuetega inimestele juurdepääsu tagamisele.*